

Obrtnija.

Nova tehnična iznajdba.

Na polji iznajdb in tehnike moramo zopet zabiležiti jako zanimivo novost; parni konj, ki je uže toliko predrugačil naše obrtne odnošaje, obeta sedaj zopet novo uporabo, in sicer na polji obrtne umetnosti. Nova iznajdba namreč omogoči, da spremenimo in zgoščimo vsakovrstnemu lesu njegovo sestavo in zrast v toliki meri, da postane skoraj tako vztrajen in trd, kakor železo.

Les je treba najprej kuhati, potem kemijskim potom posušiti in konečno ga parni konj stisne na konceh (na čelnih ploskvah) z jako hudim pritiskom. Tak les dobi čisto drugo sestavo, klati se ne dá več in trd postane tako, da ga nazivljajo „železni les“. S posebnimi stroji stiskajo iz njega raznovrstne umetne in obrtniške izdelke. Vse, kar sicer nareja spretna podobarjeva roka, opravi pri novi iznajdbi stiskalni stroj v malih trenutkih. Relief, okraske, okvire itd. izdeluje s toliko natančnostjo in dovršenostjo, da celo strokovnjaka prevari ter mu rodi misel, da ima pred seboj izdelek človeške roke, a ne mašine. Ni dvoma, da bode ta iznajdba vsestransko vplivala na razne obrti. Ne samo za nagizdne izdelke, temveč sploh za lesni obrt mora postati ogromnega pomena. Ročnih del pač ne bode izpodrinila, a vsled cene svojih objektov bode omogočila, da si bode tudi nepremožni človek omislil kaj lepšega za svoj dom. Hišno opravo, strope, vrata, stene in druge predmete v hiši in na vrtu, v javnih lokalih itd. bode mogoče z malimi troški okrasiti; kjer nam je dozdej golota neprijetno mučila oko, tam se bodo naselili novi okraski, ceni in trpežni, ter tudi v hiše prostaka širili tvore umetnosti in okusa. — Prvo tovarno za opisane izdelke so ravnokar zgradili v Šlanu pri Pragi, od kodar bodo v kratkem jeli razpošiljavati prve predmete med obrtniške kroge.

Obrtnijske raznoterosti.

Premoga so nakopali v l. 1888 nastopne množine v raznih državah:

Združene države severno-ameriške	132,500.000 ton,
Angleška	170,000.000 "
Nemška	82,000.000 "
Francoska	23,000.000 "
Avstrija	24,000.000 "

Tona računjena za 1000 kilogramov. Na vsakega človeka pride v Združenih državah 2945 ton premoga vsako leto, v Avstriji pa samo 625 ton. — Na vsej zemlji so v imenovanem letu iz rudnikov izkopali premoga in družih rud v vrednosti 4400 milijonov goldinarjev.

Naraščaj ženskih delavcev. Jako zanimive podatke o množenju ženskih delavcev nam podaje statistika zadnjih 10 let. Leta 1882 se je v primeri z letom 1875 število moških delavcev pomnožilo za 6 odstotkov, število ženskih pa za 35 odstotkov. Ako ločimo te številke po veliki in mali industriji, se je pri velikem obrtu pomnožilo število moških delavcev za 16, ženskih pa za 21 odstotkov. Pri malem obrtu

je narastlo število moških delavcev samo za 1 odstotek, ženskih pa za 40 odstotkov! — Te številke prejasno govoré. Mali obrtnik mora vsled slabega zaslužka in boja za obstanek iskati cenih delavskih močij in te so žene in deklíce, velika industrija pa s svojim kapitalom ložje zmaguje konkurenco in ložje plačuje boljše delavske moči.

Razpoke v železnih pločah se zamažejo z lepilom, sestojčim iz železnih opilkov, salmijaka in žvepla. A to lepilo je samo tedaj priporočila vredno, ako so razpoke male in ozke. Pri široko zevajočih razpokah je boljši nastopno lepilo: 3 dele mavca (gipsa), 2 dela železnih opilkov, 1 del okujine (Hammerschlag), 1 del kuhinjske soli treba stolči v prah, potem primešati toliko goveje krvi, da nastane trdo testo. S tem lepilom se zamažejo razpoke v železu; lepilo mora bili sveže, shraniti se ne da, ker se kmalu strdi.

Kmetijstvo.

Vinska klet.

Da dobimo dobro vino, moramo imeti dobro vinsko klet. Naj imamo še tako dobre vrste vinske trte, naj grozdje še tako dobro dozori, če nemamo dobre vinske kleti, tudi dobrega vina ne bomo imeli. Koliko pritožb čujemo, da se je temu ali onemu vinu spridilo in vse to prihaja največkrat od slabe vinske kleti. Posebno sedaj bode třeba našim vinogradarjem bolj gledati na dobre vinske kleti, ko se je bati konkurence tujega italijanskega vina. Dobro vino se bode pač še tudi v bodoče lahko prodalo, ali slabega vina pa morda ne bode lahko spraviti v kupčijo.

Že stari Rimljani so poznali važnost dobre kleti za vino in bi bili v marsičem lahko za vzgled našim nino-gradarjem. Pri vinski kleti gledati se mora pred vsem na to, da je vedno skoro ednako gorka, da ni prevlačna, ne presuha, da je čista, da ni preblizu hlevov, stranišč ali gnojnih jam. V kleti mora biti kacih 8° gorkote po Reaumerjevem toplomeru. Po zimi ne sme nikakor biti manj gorkote nego 7°, po letu pa tudi ne več nego 9°. 8° to je gorkota, ki je navadno globokeje v zemlji. Ta stalna gorkota pa ni povsod ednako globoko v zemlji. V peščeni zemlji letne premembe gorkote sezajo globokeje nego v ilovnati, zaradi tega naj pa bodo kleti v peščeni zemlji vsaj 6 metrov v zemlji, dočim sicer zadostuje, če so le štiri metre. Seveda povsod ni lahko napraviti kleti v zemlji, kajti marsikje to ovira nadanja voda. V takem slučaju klet ne more biti tako globoka, zato je pa dobro, če se okrog zid visoko zasuje s prstjo in se okrog vinograda zasadejo drevesa, katero po zimi varujejo klet pred mrzlimi vrtrovi, po leti pa delajo senco, da se preveč ne razgreje.

Navadno se misli, da je dosti, če je vinsko klet le mrzla, ali skušnja uči, da so premrzle kleti še slabše kakor pregorke. V mrzlih kletih morajo se shraniti dobro le dozorela vina v steklenicah. Vino, ki še ni dozorelo, pa v mrzli kleti prepočasi zori. V takih kletih najdete vina po 5 ali 6 let stara, ki pa še vedno nimajo lastnosti dobre starine. Če jih preneseš v gorkejšo prostoro,